

Τὸ ὄνομα τῶν Σαράντα ἐκκλησιῶν.

Ο ἁγ. Σάρας — ἐκκλησιαστικὸς κ. Μελισσηνὸς Χριστοδούλου ἐπιστέλλει ἡμῖν ἀνταπάντησιν πρὸς τὰ ἐν τῇ «Κωνσταντινουπόλει» τὸ δευτέρον περὶ τοῦ ὀνόματος τῶν Σαράντα ἐκκλησιῶν γραφέντα, ἐξ αὐτῆς δὲ δημοσιεύομεν τὸ ἐπόμενον μέρος.

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 146 καὶ ἡμερ. 3 ἰουλίου 1891 φύλλῳ αὐτῆς ἡ ἐφημερίς «Κωνσταντινουπόλεως» ὑπὸ τὸν τίτλον Σημβολαὶ εἰς τὴν γεωγραφίαν, ὑποστηρίζουσα τὰ ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον ἐν προηγουμένῳ φύλλῳ (ἀριθ. 119, 29 μαΐου 1891) γραφέντα ὑπ' αὐτῆς πρὸς ἀνασκευὴν τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Σαμαρτζίδου ἐν τῷ «Νεολόγῳ» (ἀριθ. 6, 554 ἡμερ. 28 μαΐου 1891) δημοσιευθέντων περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως μας καὶ τοῦ ποταμοῦ Τεάρου, καὶ ἀντεπεξερχομένη ἐναντίον τῶν ὑπ' ἐμοῦ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου γραφέντων ἐν τῷ «Νεολόγῳ» (ἀριθ. 6557 ἡμερ. 26 ἰουνίου 1891) καὶ ἐναντίον τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Σαμαρτζίδου τὰ δευτέρον δημοσιευθέντων ἐν τῷ «Νεολόγῳ» (ἀριθ. 6581 ἡμερ. 2 ἰουλίου 1891), πολλὰ γράφει, ἐξ ὧν ὡς κυριώτερα σημειῶ τὰ ἑξῆς.

α') «Ἵνα δικαιολογηθῇ ἡ ἐξήγησις τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως ἐκ παραθορᾶς δέχθεν τοῦ Κίρκου — ἐξωκλήσιον, εἶναι ἀνάγκη ὅπως προῦποτεθῇ, ὅτι, μὴ ὑπαρχούσης πρότερον ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ πόλεως ἢ κώμης ἢ χωρίου, ἐκτίσθη τὸ πρῶτον ἡ ὑπάρχουσα ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀλλ' οὗτοι, ὡς γνωστὸν, εἰς μὲν τὰ ἐαυτῶν κτίσματα νέα ὕλως ἐδόδον ὀνόματα, τῶν δὲ παλαιῶν ἡ διέφθειρον ἢ μετέφραζον. . . Τὸ ὄνομα προέχθη ἐξ ἀναστροφῆς τοῦ ὀνόματος Ἐκκλησία τῶν τεσσαράκοντα. . . ».

β') «Παρά τὸς σφάλματα ὁ φίλος ἡμῶν, ἰσχυρίζομενος ὅτι αἱ 40 Ἐκκλησίαι καίτῃ ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, τῆς ἀπὸ Περίνθου εἰς Ἀπολλωνίαν, παρασπύρμενος ἐκ τῆς νῦν διευθύνσεως τῆς λεωφόρου Ἑσθῆς Σταμπεουλ Τζαδεσί, ἥτις βεβαίως δὲν ἦτο διηνογμένη, καθ' ἣν ἐποχὴν διήλθεν ὁ Δαρεῖος, ὅστις ἐκ Περίνθου (1) βαῖνον εὐθὺ εἰς Σωζούπολιν, προφανῶς διήλθεν ἀνωθεν τῶν Σκοπῶν διὰ τοῦ Σκοπέλου, καταλείπων πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὰς 40 Ἐκκλησίας. . . ».

γ') «Ὅτι αἱ πηγαὶ τοῦ Τεάρου καίτῃ ἀκριβῶς ἐν Βουνάρ Χισάρ, ὁρθῶς συνομολογεῖ ἡμῖν ὁ κ. Μελισσηνὸς Χριστοδούλου, ὅτι δὲ εὐρίσκεται ἐν ἀπορίᾳ περὶ τοῦ Κονταδέστου ὁμολογούμεν εἰληρινῶς ὅτι ἀφίεται εἰς ἡμᾶς, διότι, σπεύδοντες ν' ἀνακρίνομεν τὰς ἀνακρίσεις τοῦ κ. Χρ. Σαμαρτζίδου δὲν καθωρίσαμεν ἐπακριβῶς τὰ ρεῖθρα τῶν δύο ποταμῶν, εἴτα δὲ, ἐνεκα πληθώρας τῆς ὕλης περὶ ἕτερα ἀπηχολογούμεν, δὲν συνεπληρώσαμεν τὰς γεωγραφικὰς πληροφoρίας ἐκείνας. . . ».

δ') «Ὁ φίλος ἡμῶν Μελισσηνὸς Χριστοδούλου προφανῶς ἐξ ἀκοῆς μόνον γνωρίζει τὰ μέρη ἐκεῖνα, καίπερ πλησιέστατα τῇ πατρίδι αὐτοῦ, διότι ἐξ ὁδίας ἀνελήφεν δὲν ἠδυνάτο νὰ γράψῃ ὅτι καὶ ὁ Μοναστήρ περὶς γύναται εἰς τὴν ἐκείνην οὐκ οὐτως συμβάλλει τῇ Κονταδέστῳ ἐν Αὐλεσουργαζίφ.

ε') «Οἱ ἐκ Γέννης καὶ Βουνάρ Χισάρ πηγάζοντες δύο ποταμοὶ ρέουσιν ὁλως κατωρριζόμενος κυνόμενοι εἰς τὸν Ἀγριάνην, διότι μεταξὺ τῶν ρεθρῶν αὐτῶν σειρά γλῶφον διήκουσα συνεχῆς ἀποτέλει ἀνυπερέβλητον κώμα συμφορῆς αὐτῶν, . . . καὶ ὁ μὲν τῆς Γέννης εὐθέως σχεδὸν καταφερόμενος

ταῦθα ἀναφέρει ὅτι κατ' ἄλλην παράδοσιν τὸ δνμα Σαράντα ἐκκλησίαι» ἔλαβε ἡ πόλις μας ὡς ἐξῆς. Ἐν τῷ ἐν αὐτῷ Κιρκλάρ τεκεσί κατ' ἀρχὰς ὑπάρχον 40 δερβέσαι, ἐξ ὧν, διασκορπισθέντων εἰς τὰ περίξ ἐπὶ τὸ κήρυγμα, οὐδεὶς ἐπανήλθεν ἐκ τοῦ περιστατικοῦ δὲ τούτου ἡ πόλις ἐκλήθη Κιρκ κίμσε, ὅπερ προΐοντος τοῦ χρόνου μετετρέπη εἰς Κιρκ-κλίσε. Καὶ ταῦτα μὲν ἀναφέρει ἡ παράδοσις. Τὸ νὰ ἐπιμένῃ ὅμως ἡ «Κωνσταντινοῦς» ἰσχυρίζομένη ὅτι ἐκ ναοῦ 40 μαρτύρων ἔλαβε τὴν κλήσιν ἡ πόλις μας, ἐνῷ πλέον ἡ ἀποδοδεύμενον ἔστιν ὅτι παράδοσις οὔτε μαρτύριον τι παρίσταται, ὅπερ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ὑπαρξίν ἐνταῦθα Ἐκκλησίας προγενεστέρως τῆς «Κοιμησεως», ἀνεγερθείσης τῷ 1829, τοῦτο φέρε εἰς τὴν μνήμην μου τὰς θεωρίας δεινοῦ φιλόλογου Βουλγάρου, καθ' ἃς ἡ μὲν νῆσος Σάμος εἶναι βουλγαρικὴ, ὡς καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς δηλοῖ, διότι σὰμ βουλγαριστὶ σημαίνει μόνος, μόνη δὲ ἐν τῇ θαλάσῃ εὐρίσκεται ἡ Σάμος, ἡ δὲ πάλαι Ἰστιομάχη, νῦν δὲ Στενίμαχος, ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ στάνι μάικα — σῆκω μητέρα, ὅπερ εἶπεν υἱὸς πρὸς μητέρα κυριευομένης τῆς πόλεως, τὸ δὲ ὄνομα Μωυσῆς παρήχθη ἐκ τοῦ μοί σίν = υἱός μου, ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι ἐφώνησεν ὁ Θεὸς καλῶν τὸν προφήτην εἰς βουλγαρικὴν γλῶσσαν κτλ.

2) Ὁ Ἡρόδοτος λέγει : «Δαρεῖος δὲ ὡς διέβη τὸν Βόσπορον κατὰ τὴν σχεδίην, ἐπορεύετο διὰ τῆς Θρηίκης, ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ Τεάρου ποταμοῦ τὰς πηγὰς ἐστρατοπεδεύσατο ἡμέρας τρεῖς. Ὁ δὲ Τεάρος λέγεται Δαρεῖος δὲ ἐντεῦθεν ὁρμήθεις, ἀπῆκετο εἰς ἄλλον ποταμόν, τῷ ὀνόματι Ἀρτιδικός ἐστι, ὃς διὰ Ὀδρυσίων ρεῖει» (Βιβλ. Δ' κεφ. 89. 92.). Μετὰ τὴν σαριστᾶτην ταύτην ἔκφρασιν τοῦ Ἡροδότου ἀπορῶ τῇ ἀληθείᾳ πῶς κατορθοῖ ἡ «Κωνσταντινούπολις» νὰ λέγῃ ὅτι «Ὁ ΔΑΡΕΙΟΣ ΕΚ ΠΕΡΙΝΘΟΥ ΒΑΙΝΩΝ ΕΥΘΥ ΕΙΣ ΣΩΖΟΥΠΟΛΙΝ», νὰ ἀναμηνῇ ὁδὸν Ἑσθῆς σταμπεουλ Τζαδεσί, νὰ ἀποφάνηται αὐθεντικῶς ὡς ἀπὸ τρέποδος ὅτι τοιαύτῃ ὁδῷ «βεβαίως δὲν ἦτο διηνογμένη, καθ' ἣν ἐποχὴν διήλθεν ὁ Δαρεῖος» καὶ ὅτι «προφανῶς διήλθεν ἀνωθεν τῶν Σκοπῶν διὰ τοῦ Σκοπέλου, καταλείπων πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὰς 40 Ἐκκλησίας. . . ».

Ὁ ποταμὸς Ἀρτισκὸς Τόνοςος Τούνζα (Θρακικαὶ μελέται Βλασίου Σκορδέλη, σ. 28 — 29) ἐκτείνεται πρὸς Δ. κ. ΔΒ. τῆς πόλεώς μας, αἱ δὲ κώμαι Γέννα καὶ Βουνάρ Χισάρ ΝΑ. ταύτης, (ἡ μὲν εἰς τετράρων ἀπόστασιν, ἡ δὲ ἐπὶ πλῆθος καὶ 3)4.) Ἐπομένως ὁ ἐκ τῶν κωμῶν τούτων βαῖνων εἰς τὸν Ἀρτισκὸν φυσικῶς διερχεται διὰ τῆς πόλεώς μας; ἀγνοῶ ἀν' ἐπὶ Δαρεῖου ὑπῆρχεν ἡ ἀπὸ Κων. πόλεως εἰς Βουλγαρίαν διὰ τῆς ἡμετέρας πόλεως ὁδός, ἥτις ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων μέχρι τῆς κατασκευῆς τοῦ σιδηροδρόμου ἦν ἐν χρήσει ὡς καὶ ἡ ἑτέρα ἡ διὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Τὴν ἀξιωματικὴν ὅμως ἀπόφασιν τῆς «Κωνσταντινουπόλεως» ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ὁδὸς διὰ τῆς πόλεώς μας, ἀδυνατῶ νὰ χαρακτηρίσω. Ἄν ὁ ἀξιότιμος συντάκτης τῆς «Κωνσταντινουπόλεως», ὅτε διὰ τῆς ἐπισκέψεώς του ἐτίμησε τὴν πόλιν μας καὶ μετ' αὐτὴν τινὰς κώμας, ΝΑ αὐτῇ κειμένας πρὸς ἐπιβολὴν τῆς «Κωνσταντινουπόλεως», μετέβηκε μισρὸν βορείως τῆς πόλεώς μας, θὰ ἔβλεπεν ὅτι ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἐδάφους δὲν ἐπιτρέπει ὁδὸν ἀπὸ Σκοποῦ εἰς Σκόπελον καὶ ὅτι ἡ πιθανώτερα ὁδὸς ὡς φυσικωτέρα καὶ κατὰ τὴν τότε ἐποχὴν θὰ ἦτο ἡ ἥδη ὑπάρχουσα.

3) Ἄν ἀναγνώσῃ μετὰ προσοχῆς ὁ γράφων ἐν τῇ «Κωνσταντινουπόλει» τὰ ὑπ' ἐμοῦ γραφέντα περὶ τοῦ Τεάρου καὶ Κονταδέστου, θὰ ἴδῃ ὅτι ἐγὼ δὲν συνομολογῶ τῇ «Κωνσταντινουπόλει», οὔτε εἰς ὅσα ἔγραψα περὶ τούτων ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 119 φύλλῳ αὐτῆς, οὔτε ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 146, δι' ὧν λέγει συνεπλήρωσε (1) τὰς γεωγραφικὰς πληροφoρίας, ὅπερ, λέγει, πληθώρα ὕλης ἀπησχόλησεν αὐτὸν νὰ προσῇ προηγουμένων ἐρευνῶν καὶ μελετῶν, ὡς ἐποίησα κατὰ τὴν περιήγησίν μου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μας, τῶν ἰδιαιτέρων μελετῶν, ὡς ἐποίησα κατὰ τὰς ἀσθενεῖς μου δυνάμεις, καὶ τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν, ἐξ ὧν ἔχω ἥδη ὑπ' ὄψει τοὺς χάρτας τῆς Βουλγαρίας τοῦ Kiepert (1877), τοῦ Andrees (6' ἐκδοσ. 1887) καὶ τοῦ Steinhauser, περὶ τοῦ Κονταδέστου ἔγραψα εὐτε πιθανὸν νὰ ἦ ὁ ἄλλος ἡ Παναγιώτης ὁ δὲ ἐγὼ ἔπειτα πρὸς τὴν ἐν